Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

**Lausunto**

4.3.2026

VN/30583/2023
VN/30583/2023-MMM-309

Asiantuntijalausunto
Antonia Husberg
Neuvotteleva virkamies
Maa- ja metsätalousministeriö

# Asia: Maa - ja metsätalousministeriön lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle asiaan VNS/2025 vp Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt maa- ja metsätalousministeriöltä lausuntoa.

**Maa- ja metsätalousministeriö esittää lausuntonaan seuraavan:**

Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko on laadittu hallitusohjelman mukaisesti maa- ja metsätalousministeriön johdolla laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja sidosryhmiä kuullen. Selonteko kuvaa maaseutumaisten alueiden tilaa, keskeisiä muutostekijöitä sekä esittää vision vuoteen 2040 ja siihen kytkeytyvät poikkihallinnolliset tavoitteet ja suositukset. Visiona on: “Kehittyvät maaseutumme – turvallisen, toiveikkaan ja kestävästi elinvoimaisen tulevaisuuden ytimessä.”

Maaseutumaiset alueet kattavat 95 prosenttia Suomen pinta-alasta ja niillä asuu vakituisesti reilu neljännes väestöstä (26 prosenttia). Osa-aikaisesti alueilla elää yli puolet suomalaisista. Maaseudulla sijaitsee 35 prosenttia yritysten toimipaikoista ja 40 prosenttia, kun maatilayritykset lasketaan mukaan. Palvelualat ovat vahvistuneet.

Selonteko tarkastelee maaseudun erityispiirteitä, paikallislähtöisiä mahdollisuuksia ja alueiden eriytymiskehitystä sekä kuvaa näiden vaikutusta esimerkiksi ruokapolitiikkaan, metsäbiotalouteen, luonnon tilaan ja huoltovarmuuteen. Maaseudun toimivuus tunnistetaan keskeiseksi koko maan talouden, hyvinvoinnin ja kokonaisturvallisuuden vahvistamisen kannalta.

Keskeinen muutosilmiö on väestökehitys. Jos nykyinen trendi jatkuu, maaseutualueet menettäisivät vuoteen 2040 mennessä yli 130 000 työikäistä ja yli 40 000 työpaikkaa. Erityisesti maakuntien hallinnollisten reuna-alueiden harvaan asutun ja ydinmaaseudun kunnissa väestö vaikuttaa työpaikkakehitykseen. Selonteko valottaa, että väestöennusteet ovat työkaluja. Eri skenaariot ja muutokset ovat mahdollisia politiikan ja olosuhteiden muuttuessa. Väestöä ja elinvoimaa tarkastellaan selonteossa myös älykkään sopeutumisen tai kestävän elinvoimaisuuden viitekehyksessä, jossa taloudellisten muuttujien rinnalla huomioidaan osallisuus, yhteisöllisyys, hyvinvointi ja kestävä kehitys. Tavoitteena on tukea maaseutualueiden pitkäjänteistä ja paikkaperustaista uudistumista.

Selonteko nostaa esiin yhteiskunnallisen polarisaation, alueellisen eriarvoisuuden ja demokratiaan liittyvät haasteet, jotka vaikuttavat maaseutualueisiin. Ilmiöinä tunnistetaan mm. liikenne- ja energiaköyhyys, digisyrjäytyminen ja “tyytymättömyyden maantiede”. Kansallisesti on merkitystä sillä, miten maaseutumaiset alueemme kehittyvät. Maaseudun elinvoiman vahvistaminen on osa Suomen kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden kehittämistä.

Selonteko tukee hallituksen strategista päätöksentekoa. Selonteko täydentää muita strategisia asiakirjoja kuvaamalla maaseutumaisten alueiden erityispiirteitä, -kysymyksiä ja maaseutuvaikutuksia, joilla on myös laajempia yhteiskunnallisia kerrannaisvaikutuksia.

| Postiosoite<br>Postadress<br>Postal Address | Käyntiosoite<br>Besöksadress<br>Office | Puhelin<br>Telefon<br>Telephone | Faksi<br>Fax<br>Fax | s-posti, internet<br>e-post, internet<br>e-mail, internet |
|---|---|---|---|---|
| Maa- ja metsätalousministeriö<br><br>PL 30<br>00023 Valtioneuvosto | <br><br>Hallituskatu 3 A<br>Helsinki | <br><br>0295 16001<br>+358 295 16001 | | <br><br>kirjaamo.mmm@gov.fi |

**Digitaaliset yhteydet maaseudulla**

Digitalisaatio vaikuttaa kaikkiin yhteiskunnan sektoreihin, mutta sen perusedellytykset ovat edelleen alueellisesti eriarvoiset.

Toimivat ja huippunopeat tietoliikenneyhteydet ovat välttämättömiä huomioiden elinkeinotoiminta ja sen kehitys maaseutumaisilla alueilla ja niihin tiiviisti kytkeytyvien eri taloudenalojen (ruoka-ala, metsäbiotalous, matkailu ym.) arvonlisäystavoitteiden ja -potentiaalien toteuttamista ja saavuttamista.

Valokuitu vaikuttaa yritysten perustamiseen ja sijaintipäätöksiin, etätyön hyödyntämiseen, opiskelun ja työnteon mahdollisuuksiin, alustatalouden ja yrittäjyyden tukemiseen, digikansalaisuuteen sekä alueiden veto- ja pitovoimaan. Julkisten palveluiden digitaalinen ensisijaisuus on poliittinen tavoite, joka edellyttää vahvan sähköisen tunnistautumisen välinettä ja luotettavia tietoliikenneyhteyksiä.

Suomi asetti vuonna 2018 tavoitteeksi, että vuoteen 2025 mennessä kaikilla kotitalouksilla olisi vähintään 100 Mbit/s-yhteys. Syyskuussa 2024 valokuituverkko oli saatavilla 68 prosentilla Suomen kotitalouksista, mutta paikalliset ja alueiden sisäiset kehityserot ovat tunnistetusti merkittävät. Euroopan komission vuoden 2024 Suomen maaraportin tietojen mukaan 5G kattaa maaseutualueilla 92,5 prosenttia kotitalouksista. Traficomin Bittimittarimittaukset osoittavat merkittäviä eroja matkaviestinverkkojen keskimääräisissä lataus- ja lähetysnopeuksissa erilaisilla kaupunki-maaseutuluokituksen mukaisilla alueilla. Noin kahden vuoden pituisella mittauksella keskiarvot osoittavat, että harvaan asutun, ydin- ja kaupungin läheisellä maaseuduilla on keskimäärin (mediaani) 24–45 Mbit/s latausnopeuksia, kun kaupunkialueilla on 105–125 Mbit/s. Lähetysnopeudet ovat olleet 6–8 Mbit/s vrt. kaupunkialueilla 10–24 Mbit/s. Poikkeuksena näyttäytyy maaseudun paikalliskeskukset, joissa mitattu mediaani on 110 Mbit/s latausnopeuksissa ja 17 Mbit/s lähetysnopeuksissa. Tiedot pohjautuvat Traficomin tietoihin.

Vuonna 2024 (2025) Suomessa oli 34 (28) kuntaa, joissa 100 Mbit latausnopeuden kiinteän verkon laajakaista oli saatavilla kotitalouksista alle 30 prosentille. Vajaassa kymmenessä kunnassa saatavuus oli alle kymmenelle prosentille kotitalouksista (vrt. kansallisella tasolla 81 prosentille kotitalouksista). Vuonna 2025 maaseutumaisilla alueilla on yhä mobiiliyhteyksien katveita niin asutuilla alueilla kuin niiden läheisyydessäkin. Noin 50 000 kotitaloutta on Traficomin arvion mukaan täysin nopean mobiiliverkon ulkopuolella. 3G-verkon purkaminen ja valokuituyhteyksien hidas rakentuminen etenkin itäisen Suomen maaseutumaisilla alueilla vaikuttavat asukkaiden arjen sujuvuuteen, turvallisuuden kokemukseen, digitaalisten palvelujen hyödyntämiseen sekä yritysten ja elinkeinojen kehittämiseen.

Paikallislähtöisesti, kansalais- ja vapaaehtoistoimintaan pohjautuen sekä EU:n maaseuturahaston rahoituksella on pystytty kaventamaan digitalisaatioon liittyviä kehityskuiluja maaseutumaisten alueiden ja kaupunkien välillä. Paikat, joilta puuttuu aktiivisten ja osaavien kansalais- ja vapaaehtoistoimijoiden resurssi, ovat jääneet kehityksessä jälkeen, eivätkä ne pysty hyödyntämään digitalisaation potentiaalia. Laajakaistarakentamista tuetaan tällä hetkellä ainoastaan EU:n maaseuturahastosta osana CAP-suunnitelman 2023–2027 toteutusta.

Seuduilta, joilta puuttuu aktiivisten ja osaavien kansalais- ja vapaaehtoistoimijoiden resurssi, ovat jääneet erivertaiseen asemaan ja kehityksessä jälkeen, eivätkä pysty hyödyntämään digitalisaation potentiaalia. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osan (2025) teknojättien maailma -skenaarion kehityspolun riskien nostoissa tuodaan esiin, että jos syrjäseutuja ei saada mukaan kehitykseen (esim. valokuidut maaseudulle, muu sosiaalinen kehitys), voi syntyä digitaalisen verkon ulkopuolisia yhteisöjä (ns. offline-yhteisöjä).

Kansallisesti on tunnistettu, että pienituloiset ja yksin omakotitaloissa asuvat ikäihmiset ovat haavoittuvassa asemassa liikenne- ja energiaköyhyyden sekä digisyrjäytymisen osalta. Mobiiliyhteyksien katveita on maaseuduilla niin asutuilla alueilla kuin niiden läheisyydessä.

Laajakaistayhteyksien saatavuus vaikuttaa tutkitusti suoraan edellytyksiin käyttää digitaalisia palveluita, toimia digikansalaisina, vastaanottaa uutis- ja viranomaisviestintää, kehittää liiketoimintaa (ml. älymaatalous, robotiikka, uudet arvoketjut), yritysten paikkariippumatonta toimintaa, hyödyntää etätyön mahdollisuuksia sekä sopeutua älykkäästi ja uudistaa talouden rakenteita.

**Fyysinen saavutettavuus maaseudulla**

Palveluiden fyysinen saavutettavuus maaseutualueilla ja muualla maassa liittyy valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimivuuteen. Väyläverkon kunnolla ja päivittäisellä palvelutasolla on merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia, jotka kohdistuvat sekä ihmisiin että väylänpitäjälle eli valtiolle. Vuoden 2024 alussa maanteiden korjausvelka oli noin 2,5 miljardia euroa ja ratojen korjausvelka noin 1,6 miljardia euroa. Yksityisteiden ja yksityistiesiltojen korjausvelka-arvio on kokonaisuudessaan 1,3 miljardia euroa. Liikenne 12 -suunnitelmaluonnoksen rahoitusohjelman mukaisesti yksityisteiden valtionavustuksen määrää korotettaisiin

vuodesta 2030 alkaen neljällä miljoonalla eurolla vuosittain. Yksityisteiden tienpitoon myönnettävistä avustuksista päättävät myös kunnat. Metsäteiden rakentamiseen ja perusparannukseen on aikaisemmin voitu myöntää metsätalouden kannustejärjestelmän mukaista tukea.

Yksityistiet muodostavat merkittävän osan Suomen tieverkosta erityisesti maaseuduilla. Ne rakennetaan ja ylläpidetään pitkälti maanomistajien resursseilla. Niillä on kansallisen huoltovarmuuden kannalta kriittinen merkitys. Yksityisteiden käyttäjiä on arviolta yli kaksi miljoonaa. Yksityistiet mahdollistavat elinkeinotoiminnan, pelastustoiminnan, vakituisen ja vapaa-ajan asumisen sekä luonnon virkistyskäytön.

Liikenneköyhyys tarkoittaa, että henkilöt ja kotitaloudet eivät pysty kattamaan yksityisen tai julkisen liikenteen kustannuksia, tai heillä ei ole mahdollisuutta saada liikennepalveluja, jotka ovat tarpeen pääsyn takaamiseksi olennaisiin sosioekonomisiin palveluihin ja toimintoihin, kansalliset ja maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen. Liikenneköyhyys voi heikentää erityisesti sosiaalisesti haavoittuvien henkilöiden ja kotitalouksien pääsyä työllisyyteen, koulutukseen ja terveydenhuoltoon. Liikenneköyhyyttä kohdistuu etenkin maaseutu- ja saaristoalueille.

Kokonaismaanpuolustuksen näkökulmasta on tärkeää, että poikkeusoloihin varautumisessa huomioidaan sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaedellytykset ennakoivasti jo normaalioloissa esimerkiksi säädösvalmistelussa, infrastruktuurin kehittämisessä, politiikkatoimissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Esimerkiksi väyläverkostolla on sotilaallisen liikkuvuuden ja kaksikäyttöisyyden tarpeita tällä hetkellä ympäri Suomen, erityisesti Pohjois-Suomessa. Huoltovarmuusjärjestelmä on keskeinen väline, jolla tuetaan kokonaismaanpuolustuksen tavoitteita.

**Jakelupalvelut maaseudulla**

Postin ja lehtien jakelupalvelu kuuluu välttämättömyyspalveluihin. Viime vuosina maaseudun asukkaiden tiedonsaanti on kohdannut haasteita, kun postipalveluiden lainsäädännölliset muutokset ja Postin liiketoiminnalliset ratkaisut ovat vaikuttaneet sanomalehtien jakeluun ja ajalliseen palvelutasoon. Jakeluhintojen vuosittainen nousu on lisännyt painetta erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Sanomalehtien jakelutuki turvaa viisipäiväisen jakelun alueilla, joilla ei ole kaupallista varhaisjakelua, mutta tuki ei tällä hetkellä kata harvemmin ilmestyviä paikallislehtiä.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on osana postilain uudistusta (LVM060:00/2020) selvitetty jakelutuen vaihtoehtoja harvaan asutuille alueille. Laajaa erillistä selvitystä, joka yhdistäisi posti- ja jakelupalveluiden, paikallis- ja aluemediaan kohdistuvien muutosten, digitalisaation sekä Ylen rahoitukseen ja toimintaan liittyviä kokonaisvaikutuksia maaseudun ihmisten, yhteisöjen ja yritysten tiedonsaantiin ei kuitenkaan ole tiedossa. Posti- ja mediapalvelujen muutosten vaikutukset väestön tiedonsaantiin maaseuduilla ja saaristossa näyttää huolestuttavalta.

**Poikkihallinnolliset tavoitteet ja suositukset**

Maaseutupoliittisen selonteon luvussa 5 esitetään viisi poikkihallinnollista tavoitekokonaisuutta ja niihin liittyvää 23 suositusta. Tavoitteet ja suositukset on muotoiltu poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja tarkennettu laajan lausuntopalautteen pohjalta. Ne pohjautuvat tilannekuvaan ja tukevat luvussa neljä kuvatun vision saavuttamista. Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lausunnossaan erityisesti maaseutuvaikutusten arviointiin liittyvää suositusta (suositus 22) sekä niitä, jotka liittyvät liikenne- ja viestintävaliokunnan toimialaan, huomioiden, että liikenne- ja viestintäpalveluiden ja niiden ohjauksen vaikutukset ovat maaseuduilla laajoja ja kerrannaisia.

Suositus 1 käsittää toimia kansalaisten ja alueellinen yhdenvertaisuuden varmistamiseksi ja digitalisaatiotavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteiskunnan digitalisaatiotavoitteet voidaan saavuttaa, kun maaseutumaisten alueiden ja kaupunkialueiden välinen digitaalinen kuilu kavennetaan ja huippunopeiden (VHCN) laajakaistayhteyksien saatavuus varmistetaan myös maaseutumaisilla alueilla. Kansalaisten ja alueellinen yhdenvertaisuutta voidaan parantaa mm. huomioimalla laajakaistarahoituksen tarve maaseuduilla myös seuraavalla EU:n rahoituskaudella, arvioimalla tarve nostaa Suomen laajakaistayhteyden yleispalveluvelvoite maaseudun elinvoiman uudistamista tukevalle tasolle sekä arvioimalla toimilupien laatu- ja kapasiteettivelvoitetta verkkotoimilupien uusimisen yhteydessä 2030-luvun alussa niin, että kapasiteetti vastaa maaseudun elinvoiman uudistamisen tarvetta.

Suositus 2 käsittelee kestävän liikkumisen, liikenteen ja logistiikan edellytyksien vahvistamista maaseudulla. Maaseutualueiden ikääntyvä väestö, toimeentulon taso ja harveneva peruspalveluverkko vaikuttavat henkilöautoiluun, henkilöliikennepalvelujen tarpeeseen, liikkuvien ja kotiin tuotavien palvelujen tarpeeseen ja kysyntään sekä myös logistiikan kautta elinkeinotoiminnan kehittämisen edellytyksiin. Maaseudun erityispiirteisiin ja -tarpeisiin voidaan vastata turvaamalla kestävän liikkumisen, liikenteen ja logistiikan mahdollisuuksia maaseudun väestön kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla ja tietopohjaisesti Liikenne 12 -suunnitelmaa noudattaen sekä

huomioimalla palveluverkkojen alueellinen keskittyminen ja peruspalveluiden saatavuuden turvaaminen, kun valtio määrittelee alueellisen liikenteen tavoitteellista vähimmäispalvelutasoa. Lisäksi tulisi vahvistaa poikkihallinnollista, eri viranomaisten välistä yhteistyötä ja koordinointia erityisesti julkisesti tuettujen henkilöliikennepalvelujen osalta, varmistaa logistiikan edellytykset tietopohjaisesti koko maa huomioiden ja tunnistaen elintarvikehuoltoon ja taloudelliseen huoltovarmuuteen kytkeytyvät maaseuduilta lähtevät arvoketjut. Varmistamalla liikenneinfrastruktuurin kaksoiskäyttö siellä, missä toimenpiteiden vaikuttavuus on suurinta, saadaan laajempi hyöty yhteiskunnalle ja maaseudun elinvoiman uudistamiselle.

Suositus 3 koskee yksityisteiden kunnon parantamista talouden, huoltovarmuuden ja varautumisen vahvistamiseksi. Yksityistiestön kuntoa ja käytettävyyttä voidaan varmistaa kansallisesti korottamalla Liikenne 12 -suunnitelmaluonnoksen rahoitusohjelman mukaisesti yksityisteiden valtionavustuksen määrä vuodesta 2030 alkaen sekä huomioimalla yksityistiestön ja siltojen korjaustarve ja vaikutukset kokonaisturvallisuuden ja taloudellisen huoltovarmuuden perusedellytyksiin.

Suositus 4 tähtää saaristoliikenteen varmistamiseen myös poikkeusoloissa. Osana käynnissä olevaa saaristolain uudistamishanketta päivitetään yhteysalusliikennettä koskevat säännökset sekä laaditaan yhteysalusliikenteelle yhtenäiset järjestämisperusteet ja määritellään reittikohtainen palvelutaso. Saaristoliikenne voidaan varmistaa turvaamalla maantielauttojen ja -lossien, yhteysaluksien, yksityistielossien ja -lauttojen toimivuus normaali- ja poikkeusoloissa.

Suositus 14 sisältää yleishyödyllisten välttämättömyyspalveluiden (SGEI) saatavuuden ja saavutettavuuden varmistamisen. Selonteon tilannekuvan valossa välttämättömyyspalveluiden saatavuus ja saavutettavuus ovat kriittisiä harvaan asutulla maaseudulla, ydinmaaseudulla ja saaristossa myös posti- ja postinjakelupalveluiden (ml. lehtijakelu) sekä tietoliikenneyhteyksien osalta. Palvelujen saatavuutta voidaan turvata tarkistamalla välttämättömyyspalveluiden SGEI-ehtoja myös em. palveluiden osalta maaseutualueilla.

Suositus 22 koskee maaseutuvaikutusten arviointia keskus- ja aluehallinnossa ja sen toteuttamisen vahvistamista tukevaa maaseutupolitiikan rakenteita. Maaseutuvaikutusten arviointia suositellaan kansallisella (VN 2022:66), EU:n, OECD:n ja WHO:n tasolla. Arvioinnin systemaattinen käyttö tukee päätöksenteon laatua, säästää resursseja, vahvistaa politiikan osuvuutta ja lisää luottamusta julkisiin instituutioihin erityisesti maaseutualueilla. Vaikka arviointi ei ole lakisääteinen, kuten ympäristö- tai tasa-arvovaikutusten arviointi, sen laiminlyönti voi johtaa puutteelliseen säädösvalmisteluun. Maaseutuvaikutusten arvioinnin säännönmukaistamista ja vakinaistamista voidaan edistää − arvioimalla tarve säätää laki maaseutuvaikutusten arvioinnin menettelystä ja ryhtymällä arvioinnin pohjalta tarvittaviin jatkotoimenpiteisiin, tunnistamalla hallitusohjelmakirjauksissa ne politiikkatavoitteet ja toimet, joissa maaseutuvaikutusten arviointi on erityisen tärkeää ja edellytettävä toimenpide.

Liitteet Diaesitys

Jakelu liv@eduskunta.fi

Tiedoksi

LUONNOS